

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ Π.Ι. κ. ΜΙΧΑΛΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ
ΜΕ ΘΕΜΑ: «ΣΥΝΔΕΣΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»**

17/3/2005

Από τα τέλη της δεκαετίας του 90, φράσεις όπως «*όλα αλλάζουν...*», «*ραγδαίες αλλαγές...*», «*ριζικές αλλαγές...*», «*συνεχώς μεταβαλλόμενο εργασιακό περιβάλλον...*», «*προσαρμοστικότητα...*», «*αβεβαιότητα...*», «*ανασφάλεια...*», γράφονται και λέγονται όλο και πιο συχνά και από όλο και περισσότερους ειδικούς επιστήμονες, ερευνητές, συγγραφείς, εμπειρογνώμονες, πολιτικούς και δημοσιογράφους. Ο Μιχάλης Δερτούζος, σε μια ερώτηση για το ποιες προβλέπει να είναι οι μελλοντικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων από την επίδραση των νέων τεχνολογιών απάντησε: «*το μέλλον έρχεται προς το παρόν με ιλιγγιώδη ταχύτητα. Κάθε πρόβλεψη είναι αδύνατη*».

Φαίνεται όλοι να συμφωνούν ότι οι σημερινοί νέοι καλούνται να σταδιοδρομήσουν σε μια ιδιαίτερα απαιτητική κοινωνία που τη χαρακτηρίζει ένας εμφανής δυναμισμός και μεγάλη αβεβαιότητα. Η μετάβαση από τη βιομηχανική εποχή στην εποχή της κοινωνίας της πληροφορίας, συνοδεύεται από πρωτοφανείς αλλαγές σε όλους σχεδόν τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας συμπαρασύροντας δεδομένες μέχρι σήμερα - και κατεστημένες - δομές, αντιλήψεις, νοοτροπίες, μεθόδους και συμπεριφορές. Ο χάρτης των επαγγελμάτων αλλά και τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα συνεχώς μεταβάλλονται. Οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν πολλές ευκαιρίες και πρωτόγνωρες δυνατότητες. Όμως δημιουργούν και πολλούς κινδύνους για νέες ανισότητες, νέες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού και πρόσθετες δυσκολίες ένταξης στον κόσμο της εργασίας. Παράλληλα, διαπαιδαγωγούν, επιβάλλοντας νέες συνήθειες, νέους τρόπους επικοινωνίας, νέους τρόπους συνεργασίας. Τα θέματα που τίθενται για τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι πλέον πολλά και σοβαρά. Θεμελιώδη ζητήματα όπως αυτό της διαμεσολάβησης στη γνώση επανεξετάζονται και καθιερωμένα μοντέλα και μέθοδοι αναθεωρούνται. Νέοι όροι, όπως *κοινότητες μάθησης, διαδρομές μάθησης, ανοιχτό σχολείο, ανοιχτή εκπαίδευση, περιβάλλοντα μάθησης στο Διαδίκτυο κ.ά.* εμφανίζονται, και τα εκπαιδευτικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών προετοιμάζονται στην κατεύθυνση δημιουργίας ευέλικτων εκπαιδευτικών δομών που μπορούν να ανταποκρίνονται στις συνεχείς αλλαγές.

Κυρίως αναγνωρίζεται και διαπιστώνεται η ανάγκη για πιο εκτεταμένη θεώρηση της μάθησης. Η μάθηση δεν αντιμετωπίζεται πλέον μόνο ως προετοιμασία για μια άγνωστη μελλοντική ζωή αλλά ως «μακροπρόθεσμη διαδικασία κατανόησης» δηλαδή ως ουσιαστική μόρφωση (αγωγή, παιδεία, εκπαίδευση).

Στο πλαίσιο αυτής της νέας πραγματικότητας είναι βέβαιο ότι το μέλλον θα εξαρτάται όλο και περισσότερο από τον παράγοντα **γνώση** και φυσικά από τους θεσμούς μέσω των οποίων διαμορφώνεται το πλαίσιο απόκτησης της γνώσης. Τα εκπαιδευτικά θέματα απαιτούν πλέον πολύ πιο σφαιρικές αλλά και πολύ πιο σύνθετες στη διαχείρισή τους προσεγγίσεις.

Σε έναν κόσμο που **αλλάζει**, ουσιαστική προσφορά στους νέους αποτελεί πλέον η αναζήτηση από τα εκπαιδευτικά συστήματα **σταθερών**. Σταθερών που αφορούν τόσο στο πλαίσιο αξιών της κοινωνίας όσο και στο πλαίσιο γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που πρέπει να αποκτούν προκειμένου να μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία ως δημιουργικοί και ολοκληρωμένοι πολίτες με ελεύθερη κρίση και σκέψη.

Στην κατεύθυνση αυτή, οι ανεπτυγμένες χώρες μεταξύ των οποίων και οι χώρες της ΕΕ δίνουν μεγάλη προτεραιότητα σε θέματα όπως:

- ◆ *Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση όλων στη μάθηση*
- ◆ *Ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης*
- ◆ *Ευέλικτες μαθησιακές διαδρομές*
- ◆ *Ελκυστικότερη μάθηση*
- ◆ *Δημιουργία κινήτρων για μάθηση*
- ◆ *Ανάδειξη της αξίας της γνώσης*
- ◆ *Ικανότητες αυτομάθησης*
- ◆ *Δια βίου μάθηση*

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και ειδικότερα στην ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, τα προβλήματα είναι χρόνια, πολλά και σοβαρά. Είναι υπερβολικός άραγε ο ισχυρισμός ότι το Ενιαίο Λύκειο προσομοιάζει περισσότερο με κέντρο διεκπεραίωσης εξεταστικών διαδικασιών παρά με οργανισμό μάθησης; Μήπως δεν είναι υπερβολικός αλλά αντιθέτως το πρόβλημα είναι ακόμη πιο σοβαρό; Μήπως το

Ενιαίο Λύκειο δε μπορεί να ανταποκριθεί ικανοποιητικά ούτε ως κέντρο προετοιμασίας για τις εξετάσεις εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση; Πώς αλλιώς μπορεί να ερμηνευθεί το αναμφισβήτητο γεγονός ότι η «βοήθεια» έξω από το σχολείο έχει καταστεί ανάγκη;

Η Επαγγελματική Εκπαίδευση αντιμετωπίζει επίσης πολλά προβλήματα. Το πιο σημαντικό είναι η όξυνση του χρόνιου προβλήματος της κοινωνικής απαξίωσής της. Το πρόβλημα αυτό, σε συνδυασμό με την αστοχία στον καθορισμό των προσφερόμενων ειδικοτήτων, τη μη κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων και την υποβάθμιση της προσφερόμενης γενικής παιδείας, έχουν οδηγήσει τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια στο περιθώριο του εκπαιδευτικού συστήματος.

Εκτός των προβλημάτων αυτών, και οι δύο τύποι σχολείων της ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ταλανίζονται από κοινά προβλήματα όπως, η πληθώρα της διδακτέας ύλης και η διάκρισή της από την εξεταστέα, οι αναχρονιστικές διδακτικές μέθοδοι που οδηγούν στην απομνημόνευση και στη μηχανιστική εφαρμογή αλγοριθμικών διαδικασιών, το αναχρονιστικό διδακτικό υλικό, το μεγάλο έλλειμμα στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η έλλειψη κινήτρων για μάθηση. Στο ελληνικό σχολείο δυστυχώς, η μάθηση προβάλλει για τους μαθητές ως καταναγκασμός αντί να προκύπτει ως ανάγκη για την ολόπλευρη ανάπτυξή τους.

Τα παραπάνω είναι μερικά μόνο από τα προβλήματα της ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Είναι αυτονόητο ότι της λήψης μέτρων (ρυθμίσεων, μεταρρυθμίσεων κλπ) πρέπει να προηγείται:

1. Συστηματική αποτύπωση των προβλημάτων και αναζήτηση των αιτίων που τα προκαλούν. Επισημαίνουμε με έμφαση την ανάγκη αναζήτησης των αιτίων διότι συνήθως με τις παρεμβάσεις, αλλαγές, ρυθμίσεις, μεταρρυθμίσεις κλπ που κατά καιρούς επιχειρούνται δεν αντιμετωπίζονται τα αίτια που προκαλούν τα προβλήματα αλλά τα συμπτώματα.
2. Μελέτη και αποτίμηση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών που κατά καιρούς έχουν επιχειρηθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Δυστυχώς, ουδέποτε στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εφαρμόστηκαν συστηματικά και με συνέπεια διαδικασίες έλεγχου και παρακολούθησης του **τι επιτυγχάνει, τι αποτυγχάνει**

και **για ποιο λόγο**. Αν το φαινόμενο αυτό συνεχισθεί, οποιεσδήποτε ρυθμίσεις, μεταρρυθμίσεις, αλλαγές, παρεμβάσεις κλπ επιχειρηθούν, ανεξαρτήτως προθέσεων, είναι πολύ πιθανό, επιπλέον προβλήματα και «θόρυβο» στο σύστημα να δημιουργήσουν παρά να οδηγήσουν σε λύσεις των προβλημάτων που επιδιώκεται να επιλυθούν. Για τη διασφάλιση επομένως του αναμενόμενου αποτελέσματος, είναι απολύτως απαραίτητο αφενός να αξιοποιηθεί η εμπειρία ανάλογων προσπαθειών που έγιναν στο παρελθόν και αφετέρου να προβλεφθούν και να εφαρμοσθούν αποτελεσματικές διαδικασίες παρακολούθησης, ελέγχου, αξιολόγησης και ανατροφοδότησης.

3. Μελέτη της ευρωπαϊκής και γενικότερα της διεθνούς πραγματικότητας. Η μελέτη της διεθνούς πραγματικότητας είναι αναγκαία, χρήσιμη και σκόπιμη, όχι φυσικά για την αναζήτηση «προς υιοθέτηση» ή τη μηχανιστική μεταφορά κάποιου ιδανικού μοντέλου. Οι προσεγγίσεις, εξάλλου, διαφέρουν από χώρα σε χώρα και επηρεάζονται από πλήθος παραγόντων και από τις ιδιαίτερες για κάθε χώρα κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες.
4. Μελέτη των κοινών στόχων για την εκπαίδευση που έχουν τεθεί από τις χώρες-μέλη της ΕΕ ώστε τα μέτρα που θα ληφθούν να εναρμονίζονται με αυτούς.
5. Σαφής προσδιορισμός των επιδιωκόμενων στόχων. Οι επιδιωκόμενοι στόχοι πρέπει να είναι **ευρύτατα αποδεκτοί**. Τα εκπαιδευτικά συστήματα είναι κοινωνικά συστήματα και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζονται. Οι μεταρρυθμίσεις και οι καινοτομίες στα κοινωνικά συστήματα δεν υπαγορεύονται εκ των άνω. Απαιτείται διάλογος και κατανόηση της ανάγκης.
6. Σχεδιασμός συνεκτικών παρεμβάσεων σε όλα τα αναγκαία σημεία του συστήματος. Επισημαίνουμε με έμφαση την ανάγκη ιεράρχησης προτεραιοτήτων και στάθμισης των αναγκών στο πλαίσιο ενός **συνολικού σχεδιασμού**. Αποσπασματικές παρεμβάσεις χωρίς συνοχή και συνέπεια είναι αλυσιτελείς και οξύνουν – συνήθως - τα υπάρχοντα προβλήματα παρά τα επιλύουν

Η αναζήτηση αιτίων στα εκπαιδευτικά θέματα είναι εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση. Στην εκπαίδευση δεν υπάρχουν αιτιώδεις σχέσεις γιατί τα εκπαιδευτικά θέματα δεν είναι αιτιοκρατικά αλλά στοχαστικά, που χαρακτηρίζονται από το *πολυσύνθετο* και το *περιορισμένο της γνώσης* των αιτίων που τα προκαλούν. Γι' αυτό και απαιτείται μελέτη, έρευνα και διάλογος. Στη χώρα μας το έλλειμμα, τόσο σε σοβαρή μελέτη και συστηματική έρευνα όσο και σε ουσιαστικό και ειλικρινή διάλογο είναι μεγάλο και

διαπιστωμένο. Μια πρόχειρη ματιά στο νομοθετικό πλαίσιο της εκπαίδευσης αρκεί για να αντιληφθεί κάποιος αμέσως την αποσπασματικότητα, τις παλινδρομήσεις και την έλλειψη ακόμη και στοιχειώδους – στις περισσότερες περιπτώσεις - σχεδιασμού. Οι κατά καιρούς υπεύθυνοι – με ελάχιστες εξαιρέσεις – πέτυχαν να λαμβάνονται αποφάσεις, που οδηγούν σε παρεμβάσεις στους επιμέρους τομείς του εκπαιδευτικού συστήματος, ικανοποιώντας το κάθε φορά επικρατούν «λαϊκό αίσθημα» και διατυπώνοντας συνάμα συνθήματα λαϊκισμού όπως, «όλα τα ελληνόπουλα έχουν ίδια δικαιώματα» (ποιος το αμφισβητεί ως αρχή και ποιος το πιστεύει;) και δαιμονοποιώντας τους κατά καιρούς κακούς (πρυτάνεις, εκπαιδευτικούς, μαθητές κ.ά.). Για σοβαρή αναζήτηση των αιτίων αλλά και για μέσο- και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό ούτε λόγος φυσικά να γίνεται ...

Ένα «προσφιλέζ» μεταρρυθμιστικό μέτρο είναι η αλλαγή στο σύστημα μετάβασης από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (στο λεγόμενο και εξεταστικό). Μόνο μετά τη μεταπολίτευση, έχει αλλάξει πέντε φορές. Φαίνεται να θεωρείται ότι αποτελεί τη βασική – αν όχι την αποκλειστική- αιτία που έχει οδηγήσει και οδηγεί στην υποβάθμιση του μορφωτικού χαρακτήρα του Λυκείου. Όμως, παρά τις αλλαγές το πρόβλημα οξύνεται παρά επιλύεται. Τι άραγε συμβαίνει; Βέβαια, η εκτίμηση ότι το «εξεταστικό», στις διάφορες μέχρι σήμερα εκδοχές του, λειτούργησε και λειτουργεί ανασταλτικά σε κάθε προσπάθεια ενίσχυσης του μορφωτικού χαρακτήρα και της παιδευτικής αυτοτέλειας του Λυκείου και αναδείχθηκε έτσι σε μια από τις κύριες αιτίες που υπονομεύουν και πλήττουν τη λειτουργία του Λυκείου ως αυτόνομης εκπαιδευτικής βαθμίδας, δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί. Για τη λήψη όμως μέτρων δεν αρκεί η εκτίμηση αυτή. Απαιτείται περαιτέρω αναζήτηση και σε βάθος ανάλυση των αιτίων που συνδέονται με το «εξεταστικό» και επιδρούν στο αποτέλεσμα γιατί το φαινόμενο είναι πολυσύνθετο. Τα ποιοτικά, για παράδειγμα, χαρακτηριστικά του Λυκείου (προγράμματα σπουδών, επιλογή και ποσότητα ύλης, μέθοδοι διδασκαλίας, διδακτικό υλικό, διαθέσιμος χρόνος διδασκαλίας, εκπαιδευτικό προσωπικό κλπ.) δεν αλληλεπιδρούν με το «εξεταστικό»; Μήπως αυτά τα χαρακτηριστικά, σε συνδυασμό φυσικά με το «εξεταστικό», προδιαγράφουν σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα; Αν έτσι είναι, μήπως η μη επίλυση του προβλήματος με αλλαγές μόνο στο «εξεταστικό» είναι λογικό επακόλουθο της πρόχειρης και λανθασμένης διάγνωσης των αιτίων;

Μήπως, επομένως, και οι προτάσεις για «αποσύνδεση» και «αποδέσμευση» του Λυκείου από το «εξεταστικό» πρέπει να μελετηθούν σε βάθος πριν γίνουν αποφάσεις της πολιτείας; Μπορεί να παραγνωρίζεται το αντικειμενικό γεγονός ότι το Λύκειο είναι η εκπαιδευτική βαθμίδα που «εφάπτεται» της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης; Δεν οφείλει, το Λύκειο να προσφέρει μεταξύ άλλων στους μαθητές «... τις απαραίτητες γνώσεις και εφόδια για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα» (Ν. 2525/98); Μήπως η απόκτηση αυτών των «γνώσεων και εφοδίων» σε κάποιο μεταλυκειακό ή σε κάποιο προπαρασκευαστικό έτος οξύνει το πρόβλημα της απαξίωσής του Λυκείου παρά το αμβλύνει; Μήπως, δηλαδή, το Λύκειο δεν πρέπει να αποδεσμευθεί από την υποχρέωσή του αυτή; Μήπως εν τέλει η βελτίωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του Λυκείου είναι το κλειδί για την αναβάθμιση του Λυκείου ώστε χωρίς να ετεροπροσδιορίζεται από το «εξεταστικό» (όπως συμβαίνει σήμερα), να προσφέρει στο πλαίσιο μια ευρύτερης και ολοκληρωμένης παιδείας όλα τα αναγκαία και επαρκή εφόδια για τη συνέχιση των σπουδών στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα;

Τι συμβαίνει στις χώρες της ΕΕ με το σύστημα μετάβασης από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση; Στην πλειονότητα των χωρών, η απόλυση από το Λύκειο και η πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση δεν είναι «αποδεσμευμένες». Σε όλα τα κράτη, ο βαθμός του απολυτηρίου του Λυκείου συνυπολογίζεται για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η προσφερόμενη στο Λύκειο παιδεία συνδυάζεται με την παροχή των αναγκαίων γνώσεων που διασφαλίζουν σύνδεση και συνέχεια με τις σπουδές στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα. Επίσης, επιλογή των υποψηφίων φοιτητών μόνο από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γίνεται μόνο σε τέσσερις χώρες ενώ στην πλειονότητα των χωρών το σύστημα λειτουργεί με βάση κεντρικές εξετάσεις ή και με μερική εμπλοκή των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην πλειονότητα των χωρών επίσης, προσφέρεται η δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στους αποφοίτους των επαγγελματικών σχολείων.

Είναι φανερό ότι οι προσεγγίσεις ποικίλουν. Δεν έχει επικρατήσει κάποιο ιδανικό και καταξιωμένο μοντέλο. Το πρόβλημα είναι πολυσύνθετο. Το «εξεταστικό» από μόνο του δεν λύνει τα προβλήματα. Απαιτείται επομένως πολύ σοβαρή μελέτη και όχι αβασάνιστες και αποσπασματικές, για μια ακόμη φορά, αλλαγές.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ανταποκρινόμενο στο θεσμοθετημένο ρόλο του, μελετάει τα προβλήματα της δευτεροβάθμιας γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, αναζητεί τα αίτια που τα προκαλούν και σύντομα θα εισηγηθεί για διάλογο ένα συνεκτικό και ρεαλιστικό σύνολο μέτρων για την επίτευξη δύο ευρύτατα αποδεκτών στόχων που είναι:

1. Η ενίσχυση της παιδευτικής αυτοτέλειας και του μορφωτικού χαρακτήρα του Λυκείου και

2. Η αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Για το σκοπό αυτό, έχει συγκροτήσει διατμηματική ομάδα εργασίας που μελετά τα θέματα της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης **ενιαία**. Είναι το πρώτο ουσιαστικό βήμα - σε επίπεδο διαδικασίας - προς την κατεύθυνση άρσης των αιτιών που προκαλούν τα προβλήματα. Οι δύο τύποι σχολείων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι ανεξάρτητοι. Αλληλεπιδρούν. Τα προβλήματα που εμφανίζονται στους δύο τύπους σχολείων, είναι στενά συσχετιζόμενα και σε μεγάλο ποσοστό έχουν κοινά αίτια.

Η εισήγηση της ομάδας εργασίας σύντομα θα κατατεθεί για να συζητηθεί στα αρμόδια όργανα του Π.Ι. Ανεξαρτήτως των επιμέρους λεπτομερειών, η πρόταση που θα προκύψει ως απόφαση των οργάνων του Π.Ι., θα είναι πλήρως τεκμηριωμένη. Οι επιδιωκόμενοι στόχοι θα διατυπώνονται με σαφήνεια και τα προτεινόμενα μέτρα θα είναι ρεαλιστικά και θα έχουν συνοχή και συνέπεια. Δεν θα αφορούν μόνο στη δομή και στα εξωτερικά χαρακτηριστικά της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αλλά πρωτίστως στα εσωτερικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά της. Θα διατυπώνονται επίσης οι **προϋποθέσεις επιτυχίας** αλλά και οι **κίνδυνοι αποτυχίας**.

Ολοκληρώνοντας, θέλω για μια ακόμη φορά να επισημάνω ότι στο Π.Ι., μελετάμε πολύ προσεκτικά όλες τις προτάσεις, τα επιχειρήματα, τις απόψεις και τους προβληματισμούς που έχουν διατυπωθεί από τις συνδικαλιστικές ενώσεις των εκπαιδευτικών, τις επιστημονικές ενώσεις, τους σχολικούς συμβούλους, τις ενώσεις γονέων αλλά και από μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας που θέτουν υπόψη μας τις

σκέψεις και τους προβληματισμούς τους. Τα εκπαιδευτικά θέματα είναι και πολύ σοβαρά και πολύ δύσκολα. Δεν επιδέχονται μονοσήμαντες απαντήσεις και πάνω απ' όλα απαιτούν ανταλλαγή επιχειρημάτων, σύνθεση απόψεων και πειθώ. Οι λύσεις που θα δρομολογηθούν πρέπει να είναι αποτέλεσμα ουσιαστικού διαλόγου. Με επιχειρήματα, τεκμηριωμένες προτάσεις και με ειλικρίνεια, το Π.Ι. θα συμβάλλει με όλες του τις δυνάμεις, με επιμονή και αταλάντευτα, στη δημιουργία κλίματος και συνθηκών ουσιαστικού και αποτελεσματικού διαλόγου για την επίλυση των μεγάλων προβλημάτων που απασχολούν την εκπαίδευση.

Η συμβολή όλων σας τεκμηριώνει την αισιοδοξία μας και αποτελεί προϋπόθεση θετικής κατάληξης της κοινής μας προσπάθειας.